

Oborové standardy závěrečných prací Speciální pedagogika

Typy studií v oblasti speciální pedagogiky na PdF MU a formy a cíle jim příslušných závěrečných a kvalifikačních prací

Kurzivou jsou stručně popsány typy studií speciální pedagogiky na PdF MU a následně jsou uvedeny základní požadavky na formu, rozsah a obsah příslušné závěrečné nebo kvalifikační práce.

Dvouleté doplňující studium speciální pedagogiky

Cílem studia je připravit absolventy pro přímou práci s dětmi/žáky se speciálními vzdělávacími potřebami ve školách a školských zařízeních podle zákona č. 563/2004 Sb. (§6, odst. 2b – učitel mateřské školy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, §16, odst. 2b vychovatel dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami) ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků ve znění pozdějších předpisů.

Závěrečná práce

Součástí studia je zpracování a obhájení **závěrečné práce** v rozsahu cca 30 normostran (1 normostrana = 1800 znaků včetně mezer, celkem 54 000 znaků včetně mezer) textové části práce, s cílem ověřit aplikaci získaných znalostí formou zpracování případové studie vybraného dítěte, ev. žáků se SVP s uvedením teoretických východisek práce, které vycházejí z dílčího oboru speciální pedagogiky (somatopedie, psychopedie, oftalmopedie, surdopedie, logopedie, etopedie).

Tříleté rozšiřující studium speciální pedagogika

Cílem studia je připravit absolventy pro přímou pedagogickou činnost ve třídě nebo škole pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (§7 - učitel prvního stupně základní školy odst. 2b, §8 - učitel druhého stupně základní školy odst. 2b, §9 - učitel střední školy odst. 6, §15 - učitel odborného výcviku ve znění pozdějších předpisů) a vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků ve znění pozdějších předpisů §1, odst. b) studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů. § 6 studium k rozšíření odborné kvalifikace získává jeho absolvent a) způsobilost vykonávat přímou pedagogickou činnost na jiném druhu školy nebo na jiném stupni školy. 2. Studium se uskutečňuje v rámci programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole v délce trvání nejméně 200

vyučovacích hodin. 4. studium se ukončuje obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.

Závěrečná práce

Součástí studia je zpracování a obhájení **závěrečné práce** v rozsahu cca 30 normostran (1 normostrana = 1800 znaků včetně mezer, celkem 54 000 znaků včetně mezer) textové části práce (obsahově a formálně srovnatelná s bakalářskou prací), s cílem ověřit získané znalosti formou zpracování výzkumné sondy s uvedením teoretických východisek dílčího oboru speciální pedagogiky (somatopedie, psychopedie, oftalmopedie, surdopedie, logopedie, etopedie). V souladu s čl. 30 Studijního a zkušebního řádu MU jsou preferovány v oboru speciální pedagogika empirické práce, které přinášejí konkrétní zjištění získaná specifickými výzkumnými metodami, přičemž prezentovaná zjištění vždy vyplývají z realizovaného empirického šetření. Závěrečná práce může mít i podobu teoretickou. Autor v práci analyticky zpracovává různé teoretické přístupy k problémům z předmětné oblasti speciální pedagogiky.

Doplňující studium k rozšíření odborné kvalifikace speciální pedagogiky

Cílem Doplnujícího studia k rozšíření odborné kvalifikace Speciální pedagogika (§6a zákona č. 563/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů, akreditace 4.12.2017, MSMT-37741/2014-1-995) je, aby jeho absolvent získal způsobilost vykonávat činnost speciálního pedagoga, tzn. pedagogických pracovníků v pedagogicko-psychologických poradnách, ve speciálně pedagogických centrech, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, zřízeném pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve výchovném ústavu, v dětském domově, v diagnostickém ústavu, popř. ve školách).

Závěrečná práce

Součástí studia je zpracování a obhájení **závěrečné práce** v rozsahu cca 60 normostran (1 normostrana = 1800 znaků včetně mezer, celkem 108 000 znaků včetně mezer) textové části práce (obsahově, formálně a rozsahem srovnatelná s diplomovou prací), s cílem ověřit získané znalosti prostřednictvím zpracování výzkumného projektu s uvedením teoretických východisek dílčího oboru (somatopedie, psychopedie, oftalmopedie, surdopedie, logopedie, etopedie). V souladu s čl. 30 Studijního a zkušebního řádu MU jsou v oboru speciální pedagogika preferovány empirické práce, které přinášejí konkrétní zjištění získaná specifickými výzkumnými metodami, přičemž prezentovaná zjištění vždy vyplývají z realizovaného empirického šetření. Závěrečná práce může mít i podobu teoretickou. Autor v práci analyticky zpracovává různé teoretické přístupy k problémům z předmětné oblasti speciální pedagogiky.

Bakalářský studijní program Speciální pedagogika

Obor Speciální pedagogika

Cílem studia je připravit speciální pedagogy pro speciálně pedagogickou činnost ve speciálních třídách, speciálních a základních školách ve funkci asistenta pedagoga, ve školských zařízeních, v mateřských školách s edukací dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, v dětských domovech, v domovech mládeže (podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů) a pro činnost v zařízeních sociální péče.

Obor Speciální pedagogika – komunikační techniky

Cílem studia je připravit speciální pedagogy pro speciálně pedagogickou činnost ve speciálních třídách, speciálních a základních školách ve funkci asistenta pedagoga, ve školských zařízeních, v mateřských školách s edukací dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů) a pro činnost v zařízeních sociální péče. Jedná se o absolventa bakalářského stupně připraveného tak, aby uměl ve své poradenské činnosti, ve které pracuje pod vedením zkušeného speciálního pedagoga, magistra, využívat speciálněpedagogické nástroje a postupy pro daný okruh jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami (znalost diagnostických domén u jedinců s narušenou komunikační schopností, se sluchovým postižením, se zrakovým nebo tělesným postižením), aby si osvojil intervenční postupy v práci s diagnostickými nástroji teoreticky i prakticky, simulační techniky a práci diagnostickými nástroji, pořízenými k tomu účelu z projektu SIMU+.

Bakalářská práce

Součástí bakalářského studia je zpracování a obhájení **bakalářské práce** v rozsahu cca 45 normostran (1 normostrana = 1800 znaků včetně mezer, celkem 81 000 znaků včetně mezer), s cílem ověřit získané znalosti a dovednosti prostřednictvím zpracování výzkumné sondy s uvedením teoretických východisek dílčího oboru (somatopedie, psychopedie, oftalmopedie, surdopedie, logopedie, etopedie). V souladu s čl. 30 Studijního a zkušebního řádu MU jsou v oboru speciální pedagogika preferovány empirické práce, které přinášejí konkrétní zjištění získaná specifickými výzkumnými metodami. Bakalářská práce může mít i podobu teoretickou. Autor v práci analyticky zpracovává různé teoretické přístupy k problémům z předmětné oblasti speciální pedagogiky.

1. Výběr tématu bakalářské práce

Téma závěrečné práce musí vycházet z oboru speciální pedagogika. Studující jasně definuje předmět zkoumání, čímž téma dostatečně zúží na rozsah, který je možné v bakalářské práci o souhrnné délce cca 45 stran zpracovat v odpovídající hloubce a kvalitě. Téma bakalářské práce by mělo být aktuální, s ambicí přinášet dílčí poznatky oboru. Nevhodná jsou témata, která již byla opakovaně zpracována a témata, která se nedotýkají speciálně pedagogické problematiky. Název práce musí být výstižný, srozumitelný a odpovídající obsahu práce. Studující prokazuje schopnost z rozsáhlé problematiky oboru vybrat dílčí, zvládnutelný a zajímavý aspekt a správně formulovat předmět zkoumání.

2. Obsah a cíle teoretické části práce

Bakalářská práce musí obsahovat teoretickou část, která tvoří východisko pro část empirickou. Teoretická část musí být dostatečně úzce zaměřena, aby studující na omezeném prostoru představil relevantní klíčové koncepty a poznatky, teorie a realizované výzkumy ve vztahu k předmětu jeho vlastního zkoumání. Na tyto navazuje formulací výzkumných otázek a realizací výzkumné sondy. Teoretická část práce není pouhou kompilací informací ze základních studijních materiálů oboru či učebnicovým výkladem, ale poučeným představením a shrnutím toho, co je o tématu práce aktuálně známo a jaké poznatky vyplývají z předchozího bádání jiných autorů. Zpracováním teoretické části studující prokazuje schopnost kritické práce se zdroji a orientaci ve zvolené problematice.

3. Obsah a cíle empirické/praktické části práce

Empirická část práce vychází z výzkumné otázky (či otázek), které autor formuluje, a které jsou vodítkem pro realizaci výzkumné sondy nebo teoretické práce. V rámci empirické části práce studující zpracovává výzkumnou sondu. Tato může být kvalitativní nebo kvantitativní, preferována je sekundární analýza již existujících dat, případně kvalitativní přístupy s menším počtem jednotek (akční výzkum, případová studie, etnografie, atd.). Pokud je cílem práce vytvářet studijní materiály či podpůrné materiály, nebo ověřovat metodiku v praxi, studující si v úvodu empirické části vytkne cíle, kterých chce pomocí materiálů či metodiky dosáhnout, a zvolí si cesty k jejich ověření (škálování, dotazník, pozorování).

4. Metodologické náležitosti práce

Nedílnou součástí empirické části je podrobný popis zvolených metodologických přístupů s odkazem na relevantní metodologickou literaturu. Studující zdůvodní volbu metodologie (kvalitativní nebo kvantitativní) a podrobně popíše průběh realizace výzkumu. Práce může mít formu ryze teoretickou, v tom případě se jedná o text, který shrnuje dosavadní poznání v oboru a zpracovává jej novým způsobem. I v tomto případě studující představí zvolenou metodologii (komparativní výzkum, přehledová studie, atd.) a odkáže na relevantní metodologické zdroje.

5. Etické aspekty závěrečné práce

Studující předchází plagiátorství důsledným citováním použitých odborných zdrojů dle zvolené citační normy.

Studující musí jednat v souladu s těmito základními principy: zachování důvěrnosti získaných informací (zejména osobních údajů a citlivých dat), získání dobrovolného a informovaného souhlasu od všech účastníků výzkumu, včetně rodičů dětí, prospěch pro účastníky výzkumu (výzkumník musí dbát na to, aby účastníci výzkumu nemohli být v žádné fázi šetření nijak poškozeni nebo stigmatizováni, ať na úrovni individuální nebo sociální), zapojení osob se speciálními potřebami a skupin hájících jejich zájmy do výzkumu, zajištění dostupnosti výsledků šetření všem skupinám, které se na jeho realizaci podílely.

6. Jazykové a formální náležitosti práce

Bakalářská práce může být zpracovaná v jazyce české, slovenském, anglickém a německém (dáno akreditací oboru Speciální pedagogika v cizím jazyce). Práce je členěna do kapitol, které na sebe logicky navazují. Teoretické kapitoly vhodně uvozují vlastní výzkum. Autor dodržuje stylistická a gramatická pravidla jazyka, ve kterém je práce zpracována.

Praktická část bakalářské práce může být psána v pasivu (trpném rodě) i indikativu přezenta aktiva (1. osobě jednotného čísla), záleží na zvoleném typu výzkumu. Zdroje jsou citovány v souladu se zvolenou citační normou (např. ISO 690:2011, APA). Seznam použité literatury obsahuje všechny zdroje uvedené v práci, neobsahuje však zdroje, které v textu práce nejsou citovány a studující se s nimi v rámci zpracování práce pouze seznámil.

Navazující magisterský program Speciální pedagogika

Obor Speciální pedagogika

Cílem studia je připravit speciální pedagogy pro speciálně pedagogickou činnost na školních poradenských pracovištích, v pedagogicko-psychologických poradnách, speciálně pedagogických centrech, střediscích výchovné péče, diagnostických ústavech, výchovných ústavech (podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů), v poradenských zařízeních sociální péče.

Obor Speciální pedagogika – komunikační techniky

Cílem studia je připravit speciální pedagogy pro speciálně pedagogickou činnost na školních poradenských pracovištích, v pedagogicko-psychologických poradnách, speciálně pedagogických centrech, (podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů), v poradenských zařízeních ve zdravotnictví, sociální péče, např. v oboru logopedie. Jedná se o odborníka na magisterské úrovni s širokým společenskovedním rozhledem zaměřeným na pedagogicko-psychologické disciplíny, který bude schopen samostatně pracovat v poradenské oblasti s dětmi, žáky či dospělými. Bude vybaven teoretickými znalostmi a praktickými dovednostmi na špičkové úrovni v oboru logopedie (pedagogika jedinců s narušenou komunikační schopností), surdopedie (pedagogika jedinců se sluchovým postižením), oftalmopedie (pedagogika jedinců se zrakovým postižením) nebo somatopedii (pedagogika jedinců s tělesným postižením). Při výuce budou využity nejmodernější techniky pro osoby s postižením k nácviku dovedností pomocí simulace. Jedná se o nově akreditovaný studijní obor, který reaguje na poptávku po těchto absolventech plynoucí z novely školského zákona č. 82/2015 Sb. Jejich nedostatek je citelný zejména ve školské poradenské oblasti.

Obor Speciální pedagogika pro učitele

Cílem studia je připravit speciální pedagogy – učitele pro výkon přímé speciálně pedagogické činnosti ve třídě nebo škole pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, na 1. stupni základních škol, v základní škole speciální a v praktických školách jednoletých a dvouletých (podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů).

Obor Speciální andragogika

Cílem studia je připravit speciální pedagogy v souladu se zákonem č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů pro přímou speciálně pedagogickou, poradenskou a řídicí činnost v organizacích pro dospělé se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména se zaměřením na okruh osob s mentálním, event. dalším zdravotním postižením (tělesným, zrakovým) nebo se sociálně patologickými projevy chování.

Diplomová práce

Součástí navazujícího magisterského studia je zpracování a obhájení **magisterské diplomové práce** v rozsahu cca 60 normostran (1 normostrana = 1800 znaků včetně mezer, celkem 108 000 znaků včetně mezer) textové části práce. Jejím cílem je ověřit získané znalosti prostřednictvím zpracování výzkumného projektu s uvedením teoretických východisek dílčího oboru (somatopedie, psychopedie, oftalmopedie, surdopedie, logopedie, etopedie, speciální andragogiky nebo adiktologie). V souladu s čl. 30 Studijního a zkušebního řádu MU jsou v programu speciální pedagogika preferovány empirické práce, které přinášejí konkrétní zjištění získaná specifickými výzkumnými metodami, přičemž prezentovaná zjištění vždy vyplývají z realizovaného empirického šetření. Ve výjimečných případech lze uplatnit i práce teoretické, které zpracovávají různé teoretické přístupy k problémům z předmětné oblasti speciální pedagogiky.

1. Výběr tématu magisterské diplomové práce

Téma závěrečné práce musí vycházet z oboru speciální pedagogika. Studující jasně definuje předmět zkoumání, čímž téma dostatečně zúží na rozsah, který je možné v magisterské práci o souhrnné délce cca 60 stran zpracovat v odpovídající hloubce a kvalitě. Téma magisterské práce musí být inovativní, s ambicí přinášet nové poznatky v oboru. Nevhodná jsou témata, která již byla opakovaně zpracována a magisterská práce by nepřinesla nové poznatky a také témata, která se nedotýkají speciálně pedagogické problematiky. Název práce musí být výstižný, srozumitelný a odpovídající obsahu práce. Studující prokazuje schopnost z rozsáhlé problematiky vybrat dílčí, zvládnutelný a zajímavý aspekt a správně formulovat předmět zkoumání.

2. Obsah a cíle teoretické části práce

Diplomová práce musí obsahovat teoretickou část, která tvoří východisko pro část empirickou. V teoretické části studující představí klíčové koncepty a poznatky, na které navazuje formulací výzkumných otázek a realizací výzkumného šetření. Teoretická část práce není pouhou kompilací informací ze základních studijních materiálů oboru či učebnicovým výkladem, ale poučeným představením a shrnutím toho, co je o tématu práce aktuálně známo a jaké poznatky vyplývají z předchozího bádání. Zpracováním teoretické části studující prokazuje schopnost kritické práce se zdroji (včetně zdrojů cizojazyčných) a orientaci ve zvolené problematice. V teoretické části studující také prokazuje schopnost vyhledat a zpracovat relevantní odborné zdroje, nevyužívá studijní texty, učebnice a populárně naučnou literaturu. Definiuje místo svého výzkumného zájmu v kontextu aktuálního stavu bádání v oboru, včetně předpokládaného přínosu výsledků svého výzkumu.

3. Obsah a cíle empirické/praktické části práce

Empirická část práce vychází z výzkumné otázky (či otázek), které studující formuluje, a které jsou vodítkem pro realizaci výzkumu/teoretické práce. V rámci empirické části práce studující zpracovává výzkumné šetření. Výzkum může být kvalitativní nebo kvantitativní, preferována je sekundární analýza již existujících dat, případně kvalitativní přístupy. Pokud je cílem práce vytvářet studijní materiály či podpůrné materiály, nebo ověřovat metodiku, studující si v úvodu empirické části vytkne cíle, kterých chce pomocí materiálů či metodiky dosáhnout a zvolí si cesty k jejich ověření (např. škálování, dotazník, pozorování). Výsledkem takové práce bude zjištění, jaký efekt materiál či metodika přinesly, jakým způsobem se s ní pracovalo, atd.

4. Metodologické náležitosti práce

Nedílnou součástí empirické části je kapitola, v níž budou popsány zvolené metodologické přístupy (a to s oporou metodologické literatury), zdůvodněna jejich volba a popsán průběh realizace výzkumu. V případě volby kvantitativní výzkumné strategie studující stanovuje cíle výzkumu, formuluje hypotézy, operacionalizuje proměnné, popíše způsob výběru vzorku a způsob sběru dat a jejich analýzy. V případě volby kvalitativní výzkumné strategie studující definuje cíl výzkumu a navazující výzkumné otázky, popíše zvolený design výzkumu (zakotvená teorie, případová studie, etnografie, biografický design, atd.), způsob výběru vzorku, sběru dat a jejich analýzy. V obou případech také charakterizuje výzkumný vzorek/účastníky výzkumu, případně podrobně popíše studované prostředí. Nedílnou součástí práce je také kapitola reflektující limity výzkumu, ve které se studující zamýšlí nad možnými omezeními výzkumu, nad zobecnitelností výsledků a nad rolí výzkumníka.

Práce může mít formu ryze teoretickou, v tom případě se jedná o text, který shrnuje dosavadní poznání v oboru a zpracovává jej novým způsobem. I v tomto případě studující představí zvolenou metodologii (komparativní výzkum, přehledová studie, atd.) a odkáže na metodologické zdroje.

5. Etické aspekty závěrečné práce

Studující předchází plagiátorství důsledným citováním použitých odborných zdrojů.

Studující musí jednat v souladu s těmito základními principy: zachování důvěrnosti získaných informací (zejména osobních údajů a citlivých dat), získání dobrovolného a informovaného souhlasu od všech účastníků výzkumu, včetně dětí, prospěch pro účastníky výzkumu (výzkumník musí dbát na to, aby účastníci výzkumu nemohli být v žádné fázi šetření nijak poškozeni nebo stigmatizováni, ať na úrovni individuální nebo sociální), zapojení osob se speciálními potřebami a skupin hájících jejich zájmy do výzkumu, zajištění dostupnosti výsledků šetření všem skupinám, které se na jeho realizaci podílely.

6. Jazykové a formální náležitosti práce

Magisterská práce může být zpracovaná v jazyce české, slovenském, anglickém a německém (dáno akreditací oboru Speciální pedagogika v cizím jazyce). Práce je členěna do kapitol, které na sebe logicky navazují. Teoretické kapitoly vhodně uvozují vlastní výzkum. Autor dodržuje stylistická a gramatická pravidla jazyka, ve kterém je práce

zpracována. Praktická část magisterské práce může být psána v pasivu (trpném rodě) i indikativu přezenta aktiva (1. osobě jednotného čísla), záleží na zvoleném typu výzkumu. Zdroje jsou citovány v souladu se zvolenou citační normou (např. ISO 690:2011, APA). Seznam použité literatury obsahuje všechny zdroje uvedené v práci, neobsahuje však zdroje, které v textu práce nejsou citovány a studující se s nimi v rámci zpracování práce pouze seznámil.

Rigorózní práce

(odkaz na www.ped.muni.cz/studium, informace o rigorózním řízení, rigorózní práce)

Literatura

Černíkovský, P., Hnilica, J., Pasáčková, E. (eds) (2012) Neučitelská pedagogika, Podoblast Speciální pedagogika. In *Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání České republiky*. Praha: MŠMT, s. 39-47.

prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.
doc. PhDr. Karel Pančocha, Ph.D.

V Brně 10. června 2016